

Armastuse nimel jäisesse veehauda

Sirje Normet

Estonia teater on oma saja aasta juubelit väga tõsiselt võtnud. Teater ei võlu ainult uuenenud sise- ja välisilmega, vaid ka tõeliselt sisukate uute lavastustega.

Eduard Tubina ooper "Barbara von Tisenhusen" toodi lavale tähistamiseks veel teistki olulist juubelit. Järgmise aasta juunis pühitsetakse eesti ühe suurima sümfooniiku Tubina sajandat sünniaastapäeva.

Ago-Endrik Kerge seekordne "Barbara" lavastus on Eesti teatrilaval juba kolmas. Ooperihuvilised mäletavad hästi ka Udo Väljaotsa ja Arne Miku lavastusi veel Tubina eluajal.

Väga hea tasemega Barbara osatäitjad

"Barbara von Tisenhuseni" lavaaedu on olnud silmapaistev tänu väga headele nimitegelase osatäitjatele. Maarja Haamer, Haili Sammel, selg, Kaie Konrad, Riina

annab edasi tegelaste sõnades väljaütlemata hingeheitlusi. Unustamatu on stseen Barbara ja Friesneriga, kus ka lavakujunduses on aimata jäist, hukutavat hingust.

Ka Eldor Rentori efektsed keskaegsed kostüümid toetavad seda uskumatult julma draamat. Aadlikkostüümide väline sära vastandub Barbara ja Bonniuse ning kirikhärra Friesneri lihtsate rõivastega.

Ka traagilist lõpusteeni toetab kostüümidraama. Barbara valge lihtne rüü vastandub uhkelt ja värviliselt riietatud vendade kostüümidega. Vaid kaugemalt õudset stseeni pealt vaatav Friesner on riietatud musta.

Tubina hiline tähelend

Eduard Tubina tähelend maailmas algas 1980ndatel aastatel, kui Neeme Järvi dirigeeris Tubina 10. sümfooniakat Ameerika Ühendriikides viiel kontserdil järjest. Kontserte kandis üle ka USA klassikaraadio, kust mäletan väga pikki aplause.

Sealses raadios ei lõigata aplause saatest ära. Vastupidi, aplausi pikkuse järgi hinnatakse publiku vastuvõtu "kraadi".

Eduard Tubin elas oma elu tagasihoidlikult võõrsil Rootsis. 1944. aasta märtsipommitamise ajal oli Estonias Tubina balleti "Kratt" etendus. Pidulikus riietuses publik ja kostüümides tantsijad jooksid teatrist välja varjenditesse.

Seda viirastuslikku pilti mäletavad paljud. Kratt mööda rusudes ja tuleleekides Tallinna tänavaid jooksmas. Pommitamise käigus hävines ka Tubina balleti

partituur, mille ta hiljem Rootsisis mälu järgi taastas.

Tubinale tuli tunnustus natuke enne surma. Rootsisis muusikaavalikkus ei teadnud temast suurt midagi. Tema teoseid kanti ette põhiliselt Nõukogude Eestis, mis ei meeldinud paljudele väliseesti tegelastele.

Lõpuks keelati Tubina loomingut ettekandmine ka Eestis. Ning seda "tänu" ühele tühisele intervjuule, kus ta küsis ajakirjanikult: "Mis vahe on Stalini ja Hitleril?" Tubin vastas ise: "Vuntside lõikes."

Õnneks jõudsid lavale Eesti ooperi kullafondi kuuluvad "Reigi õpetaja" ja "Barbara von Tisenhusen". Nende teemaatika on nii kaugel ajalukku viidud, et sealt oli raske midagi nõukogudevastast leida. Mõlemad ooperid on kirjutatud Aino Kallase jutustuste ainetel. Libretoode autor on Jaan Kross.

selg, Kaie Konrad, Liina Airene, Helvi Raamat, Pille Lill ja nüüdse lavastuse Heli Veskus on laulnud Barbara tõeliseks kangelannaks. Viimane ei kohku armastuse nimel isegi külma Võrtsjärve vette minemast. Enda surmaga päästab ta oma armastatu, mitteaadliku Franz Bonniuse elu.

Barbara ristija ja pihhiisa Friesneri osa laulis kõigis kolmes lavastuses Teo Maiste. Just Veskuse ja Maiste duetid on ka tänavuse lavastuse kõrghetked. Maiste Friesner on kaastundlik ja mõistev kirikhärra, kes seletab Barbarale 16. sajandi Pärnu lepingu sisu, kus on öeldud, et aadlikud ei tohi abielluda mitteaadlikega.

Neid, kes seda seadust eiravad, ootab surm. Kuid Barbara ei kohku, vaid põgeneb koos oma armastatu, Rõngu lossi kirjutaja Franz Bonniusega. Barbara vennad juhivad ise oma õe tagaajamist, et tuua ta ohvriks baltisaksa au altarile.

Kohtuprotsessis on surmaotsuse vastu vaid Barbara tädi (õnnestunud osatäitmine Helen Lokutalt) ja kogu ooperi vaimsust kandev Friesner. Surmaotsuse täideviimine antakse vendadele, kes kõhklematult Barbara Võrtsjärve jäässe raiutud auku lükkavad. Ahastama jääb vaid Friesner: "Isand jumal, kui sa oled armastus - miks oled sa meid maha jätnud?!"

Lavastus kui ühtne tervik

Enamik Kerge lavastus on hea muusikalise rütmitungega. Kõik, mis laval toimub, on muusikaliselt põhjendatud. Lavastust toetab fantastiline kunstnikutöö. Liina Pihlaku pooltoonides lava

Ka Eldor Rentori efektsed keskaegsed kostüümid toetavad seda uskumatult julma draamat.

Harri Rospu/Estonia foto